

ЛЮДМИЛА СТЕФАНОВА
ЧОВЕКЪТ И ТВОРЕЦЪТ
ВИКТОР ЮГО

chitanka.info

В историята на световната култура 1985 година ще остане завинаги като година на Виктор Юго. Стогодишнината от смъртта на големия френски писател се превърна в истински голям празник за всички културни хора на земята. Решението на Юнеско тази годишнина да се отбележи като изключително събитие беше не само изпълнено, но и надминато при осъществяването му, тъй като в продължение на цялата хиляда деветстотин осемдесет и пета година по най-различни начини — тържествени събрания, колоквиуми, научни сесии, рецитали, театрални и филмови спектакли по творби на Юго, статии, изследвания и сборници, нови преводи, издания и преиздания — светът изрази възхищението, почитта и дълбоката си благодарност към човека и твореца Виктор Юго.

Виктор Юго, поетът, романистът, драматическият автор, критикът, публицистът, общественикът, чието творчество изпълва целия XIX век, отдавна премина границите на своето време и на своята родина. Той намери свои възторжени почитатели сред всички народи на света, всички поколения, всички възрасти. На какво се дължи тази универсална известност на Юго, това безрезервно приемане на творчеството му от толкова различни по дух и възпитание хора? Към отговора на този въпрос може да ни доближи един поглед върху многостранността му, изразена от Жан-Ришар Блок така: „Музикален като Верлен, мелодичен като Расин, бунтовен и заплашителен като Бодлер, ваятел на поетически видения и активен участник в страстните политически борби на своето време като Данте, епичен като Байрон, лиричен като Кийтс, мечтателен като Шели, ироничен и ясен като Хайне, самотен като Леопарди, пантеист като Гьоте, демократ като Уитман, еротичен като Мюсе, религиозен като Ламартин — това е Юго.“

И всичко това е точно така, въпреки че обикновено литературните критици са склонни да преувеличават качествата на прочутите писатели, въпреки че когато се говори с много любов за един автор, често му се преписват повече достойнства, отколкото той притежава. Дори противници на Юго не са могли да не признаят неговия всестранен и всеобхватен талант, богатата му тоналност, неизчерпаемите източници на неговото вдъхновение, необикновено широкия му емоционален и мисловен мир. Тъкмо тези, на пръв поглед противоречиви елементи в творчеството му правят писателя близък до

най-различни хора и най-добре обясняват неговата популярност. Тъкмо затова Виктор Юго издържа изпитанието на времето. Неговото име остава непомячено въпреки многобройните критики, дошли „от ляво“ и от дясно, от консервативни литературни критици и естети, които не можеха да простят демократическата насоченост на творчеството му, както и неговата утилитарна естетика, и от сектантите, които не съумяха да разберат и оправдаят идейните колебания и противоречия на човека и писателя Юго.

Това богатство и тази всестранност в творчеството на Виктор Юго могат да бъдат обяснени освен с изключителното му дарование, талант и гениалност и с факта, че той живее в една от най-интересните епохи от историята на Европа.

Франция през XIX век бе разтърсена от две революции — в 1830 и 1848 г., — от многобройни народни въстания, между които историческото Юнско въстание на пролетариата. Във Франция буржоазията, изплашена от нарастването на народните сили, прибегва до открита диктатура с установяването на Втората империя на Наполеон III и от страх пред въоръжения народ извърши национално предателство по време на Френско-пруската война. И най-после във Франция стана първата в световната история пролетарска революция — Парижката комуна от 1871 г.

Но истински големият писател не живее само с тревогите на своята страна, а и с вълненията на всички народи, с техните борби за свобода и независимост. Ето защо трябва да припомним, че XIX век е не само времена големи социални и политически сътресения в родината на Юго, но и на общ революционен кипнеж в цяла Европа, време на величествени битки и мощни националноосвободителни движения. Революция в Германия, Италия и Австрия, освободителни движения в Ирландия, Унгария, Чехия, Полша, Гърция и България — такъв е политическият облик на този век, който някои буржоазни историци си позволиха да нарекат „глупав деветнадесети век“.

Целият живот на Юго е тясно свързан с тези важни политически събития, затова в цялото му художествено творчество намираме пречупени през променящия се мироглед на поета дълбоките стремежи на народите за създаване на справедливо общество.

Всички изследвания върху творчеството на Юго задължително разделят поста Юго от Юго драматурга и от Юго романиста. Всъщност

Виктор Юго е само и винаги поет и в поемите, и в драмите, и в романите си. Нека се позовем на литературния критик Сент Бьов, съвременник на поета, който пише, че не се знае дали някои речи на Юго, произнесени пред парламента през 1849, не са оди в проза! И може би именно високата поетичност на всички негови творби е причината, поради която героите от поемите, драмите и романите на Юго живеят в образния свят на всеки културен човек на земята.

Едно е безспорно: идейната еволюция на поета е съпътствувана с все по-голямо художествено умение. Така в неговите ранни стихотворения, рожба на възпитанието, което той по-късно ще определи като „ограничено, кастово и клерикално“, се чувства силно влиянието на лириката на класицизма от XVIII в, и в тях има много повече възклицания, въздишки, упреци и клетви, отколкото спонтанно движение на душата и дълбоко преживяно чувство. В следващите си сборки постепенно се освобождава от тези влияния. При това новото не е само в различната идейна насоченост, резултат на започналата еволюция на Юго, но и във формата. Явява се нова композиция в неговите стихотворения, които съдържат вече елементи и на драма. Налице е и по-дълбок лиризъм, резултат на лични преживявания, спонтанна простота и повече поетическа правда. Юго се отърсва от търсените ефекти, самоцелните описания и натруфените стихове и стига до точния рисунък и верния израз. Този процес е твърде дълъг и той може да се проследи в редица стихосборки, създадени след „Одите“, „Оди и балади“, „Източни стихотворения“, „Есенни листа“, „Песни на здрача“, „Вътрешни гласове“, „Лъчи и сенки“. В тях, както и в по-късно издадените сборки, Юго пее за любовта, за радостта от живота, за семейството и децата, за родината и националната слава, за добротата, справедливостта, честта, труда и достойнството. Биографичните, лични и семейни теми са преплетени с общите за романтиците тези за любовта, природата и смъртта. С този широк тематичен обсег, съчетан с голямо богатство от рими и ритми, на ярки образи и картини, на дълбоки преживявания, Юго се утвърждава като един от най-големите и най-близки до народа поети на Франция.

Не можем да си представим една история на френската поезия, нито пък историята на европейската поезия без Юго. Неговият стих изпълва века, така както този век изцяло изпълва творчеството на поета. Изключителната му плодовитост е феноменална.

Разнообразието по отношение на теми, образи, картини, ритми и метри е негов най-ярък и безспорен белег. В поезията той вижда чудесна многоцветна градина, в която няма забранен плод. Всичко е обект на поетично пресъздаване, всички сюжети имат право на присъствие в поезията. „Няма добри сюжети — твърди той, — има само добри и лоши поети.“

Цялата действителност с нейните контрасти, сблъсъци, с върховете и паденията, с цветовете, багрите и шумовете, е в поезията на Юго. Затова в тази поезия съжителстват всички регистри и тоналности: епически, елегически, сатирически. Или както се изрази един съвременен френски критик, Юго е единственият, който съумя да свири на всички струни на своята лира.

Ехо от многогласното звучение на тази лира откриваме в поезията на по-късните френски поети Бодлер, Верлен, Рембо, Маларме.

1851 година, годината, която разделя на две равни части XIX век, е решителна преломна година за идейната еволюция на поета и бележи рязък поврат в неговото творчество. До 1851 г. Юго въпреки изразените си искрени симпатии към народа, въпреки съчувствието си към страданията на онеправданите социални низини, остава все пак до голяма степен изразител на хаотичния и индивидуалистичен свят на своята класа. След преврата на Наполеон III, след експулсирането на Юго от страната, той за пръв път се сблъсква сам с тиранията, с беззаконията, със социалното потисничество. Певецът на екзотичната, интимна и отвлечено-хуманистична лирика отстъпва място на социалния певец, на поет, който вижда в бъдещето, на поета пророк. Едва сега Юго наистина отива при народа, на когото дотогава говори малко отвисоко, с известна снизходителност. Минал през роялизма, легитизма, либералния бонапартизъм и конституционния монархизъм, Виктор Юго най-после стига до републиката, и то в момента, в който тя агонизира, и за пръв път в своя живот той избира най-противоречащия на собствените му интереси път.

Не бихме преувеличили, ако кажем, че на изгнаничеството на поета дължим най-хубавото, което е създал неговият гений. Сам Юго съзнава това, наричайки себе си самодоволен буржоа през последните години от Юлската монархия; той не се бои да признае дълбоко

положителната и благодатна роля на станалото: „Изгнанието беше хубаво и аз благодаря на съдбата за него.“

Той прекарва в изгнание 18 години, отначало в Джърси, по-късно в Гернзей (Белгия). В този период създава острия политически памфлет „Малкият Наполеон“, „История на едно престъпление“; „Съзерцание“, „Легенда за вековете“, „Възмездие“, „Клетниците“, „Уилям Шекспир“, „Песни на улиците и горите“, „Морски труженици“, „Париж“, „Човекът, който се смее“. Но това е само част от написаното в изгнание. Всичко, което излиза по-късно, е създадено всъщност в „стъклената стая“ в Гернзей, където се намира кабинетът на Юго с прозорци към океана. Не бива в никакъв случай да се мисли, че тази стъклена кула е кулата от слонова кост на привържениците на самоцелното изкуство. Тъкмо обратното е вярно: няма по-голям враг на теорията на изкуството за самото изкуство от Юго, няма по-яръстен противник на интелектуалната изолация от него. Трудно може да се намери поет, който така малко да обособява своята съдба от съдбата на другите. Може би най-красноречивият израз на тази приобщеност, на това тъждество с другия, с хората е знаменитият предговор към „Съзерцание“.

„Тук е разказана една човешка съдба ден след ден. Но това животът на един човек ли е? Да, но също така и животът на другите хора. Никой от нас няма честта да притежава живот, който е само негов. Моят живот е вашият, и вашият живот е моят, вие изживявате това, което изживявам аз, съдбата ни е еднаква. Вземете огледалото и погледнете в него. Понякога се оплакват от писателите които казват «аз». Викат им «говорете ни за нас.» Уви, когато ви говоря за себе си, говоря за вас. Как не го чувствате. Безумен е този, който мисли, че аз не е ти.“

Изгнаник, Юго живее с борбите и страданията на хората от всички страни. Той отправя до американските власти протест против смъртното наказание в защита на бореца срещу робството, Джон Браун, подкрепя Гарибалди, у когото уважава не само героя, но и човека, станал изразител на борбите на своя народ. Юго с възмущение обвинява поробителите и тираните, с чувство на дълбоко негодувание издига глас срещу зверствата на османците в Гърция, Сърбия и България, с цялото си сърце откликва на освободителните движения в целия свят, като им посвещава незабравими страници. Не случайно

мнозина борци се обръщат към поета и поставят странен символичен адрес на своите писма: „Виктор Юго-океанът“. По-късно, след жестокото потушаване на Парижката комуна, Юго отваря широко вратите на своя дом в Брюксел за преследваните комунари и смело се бори за тяхното амнистиране.

Твърде често в недоброжелателската критика за Юго се натъкваме на твърдението, че в основата на цялото му поведение и дейност по време на изгнанието лежи чувството на лична обида, накърненото самолюбие и неосъществени политически амбиции. Но никога личната обида не може да роди такива произведения, каквито създава Юго през това време, и да вдъхнови за такова високо хуманно и достойно поведение като поведението на Виктор Юго. Двете големи творби на Юго от този период заслужава! особено внимание. Стихосбирката „Възмездие“ е продиктувана от справедливия гняв и възмущение на поета от престъплението, извършено спрямо френския народ, и представлява забележителен етап в неговото творчество. Ирония, обида, проклятие — т.е, в нея откриваме всички гами на сатирата. Новото е в сполучливото съчетание с епичното и лирическото начало. Така възникват неповторими стихове, които са едновременно и остра сатира, и призив за борба срещу узурпатора. Не случайно в продължение на петнадесет години стихосбирката е забранена във Франция и тайно се предава от ръка на ръка, за да стане Юго най-четеният поет на Франция и символ на надеждите на френския народ. Актуална, активна, войнстваща поезия, написана от човек, който като защитник на свободата и глас на съвестта на човечеството високо обвинява. И все така не случайно в годините на Съпротивата на френския народ стихотворенията от „Възмездие“ станаха лозунг и знаме в борбата.

„Легенда на вековете“ е епична поема за историята на човечеството от древната античност през френското, немското и испанското средновековие до съвремието на поета. Но тази история е представена не като сбор от епизоди и събития, а от непрекъснато, неотклонно движение на човечеството напред — на човечеството, което се измъква от мрака на невежеството и тиранията, за да излезе на широкия път, залян от светлината на разума. Защото легендата е едновременно и история на човешката съвест, на нейното пробуждане, развитие и победа. Герои на тази епопея на човешкия възход са

обикновени хора, които заедно образуват една непобедима армия. Но „Легенда на вековете“ е и героическа епопея на бедните и онеправданите в обществото. И в това се крие част от оригиналността на творбата. Й преди Юго мнозина са писали за мизерията и са плакали над жестоката орис на бедните, но той е един от първите, които поставят ударението не само върху съчувствието и състраданието, но и върху нравствената сила и героизма на тези хора.

На 4 септември 1870 година, след капитулацията на Наполеон III при Седан, поетът се връща в Париж и в речта си при празничното посрещане от народа той дава следното чудесно определение на столицата на Франция: „Знаете ли защо Париж е градът на цивилизацията? Защото е град на революцията.“ В тази синтезирана мисъл Юго влага дълбокото си убеждение, че не може да има истинска цивилизация без революция и че от своя страна революцията е носител на съкровища от мисли, идеи, таланти, които ще създават новата цивилизация на едно общество.

До последния ден на живота си Юго остава верен на своя девиз: „Поетът трябва да върви като факел пред своя народ!“

Важен дял в творчеството на Виктор Юго заемат неговите пиеси, подчинени на основното изискване на поета: „Всяка творба представлява действие.“ „Театърът е трибуна и катедра...“ „Театърът трябва да превърне идеята в хляб за народа.“

Всички негови драми, едни — написани в стихове, други — в проза, представят пред читателите актуални за времето си политически и нравствени проблеми: за демокрацията и тиранията, за отношението между управляващи и народ, за корупцията на върховете и моралната чистота на хората от низините, за личната свобода и дълга, за бунтовния индивид и обществото и най-последно за възраждащата сила на всяко искрено и дълбоко човешко чувство.

Лирическата фантазия, музиката на стиха и прозата, свежестта на рисунъка, плътното действие, красноречието и романтично-революционния патос, обясняват дългия сценичен живот на пиесите му независимо от някои чисто жанрови несъвършенства.

И все пак най-широка популярност Юго дължи на романите си. „Парижката света Богородица“ и „Клетниците“ спадат към най-много прежежданите и преиздавани книги от XIX век до днес. Те са социални романи, изградени върху конкретен исторически фон, пронизан от

дълбока човечност. В основата им лежи характерната за Юго тема за светлината, за постоянния антагонизъм между силите на нощта и деня, на доброто и злото. Тази антитеза противопоставя невинността на престъплението, грозното на красивото, низкото на възвишеното. От всички романи на Юго лъха твърдата увереност на поета, че целият свят се издига постепенно към светлината, че всички същества се чувствуват привлечени от лъчите на тази светлина и че няма кътче в света, в което тя да не може да проникне.

Романът според Юго трябва да съдържа елементи на драмата и епопеята, да напомня едновременно за Уолтър Скот и за Омир, да бъде „реален и идеален, верен и величествен“. Очевидно амбицията му е да създаде роман, който да обедини прозаичното с поетичното, да смеси трагичното и комичното, така както Шекспир е направил в своите пиеси.

Юго успява да осъществи това намерение както благодарение на удивителното богатство и верния избор на получените от наблюдението на художествени елементи и комбинирането им в едно стройно цяло, така и благодарение на уменията си да създава силни, ярки и колоритни картини, чрез които прави своите психологически анализи, философски и нравствени размишления.

Романът „Парижката света Богородица“ принадлежи към ранното творчество на писателя: Юго е само на двадесет и осем години, когато го написва (1830–1831 г.) Този роман, очаровал нашите юношески години, безсъмнено ще завладява и в бъдеще съзнанието и фантазията на младите, защото в него има всичко, толкова необходимо за човека въобще — вяра в доброто, ненавист към догматиката, насилието и гнета, възторг от красотата и изкуството, възхищение от силата и дързостта на стихията на недоволните и онеправдани народни маси, копнеж по щастие...

Този роман ще остане завинаги една от най-интересните творби на Виктор Юго, а същевременно с това и едно от най-характерните произведения на романтизма. Не би било преувеличено да се каже, че винаги когато говорим за романтичен роман, се сещаме преди всичко за „Парижката света Богородица“.

Всичко е романтично в този съвършен готически разказ, в който оживява живописната и объркана атмосфера на късното европейско средновековие с център една величествена катедрала, чиито

фантастични сенки се открояват в небето, тайнствено осветено от пълната луна!

Привлекателно-романтично е въвеждането в романа със загадъчната старогръцка дума „ΑΝΑΓΚΗ“ (Ананке), която означава „орис“ и „неизбежна фаталност“. Открита, по думите на автора, в „тъмния ъгъл на една от кулите на църквата, написана от някоя средновековна ръка, поразяваща със злокобния и фатален смисъл, вложен в нея“, тя завладява въображението на читателя още от първата страница и го подготвя за трагичната история, подчинена изцяло на страшната прокоба, скрита в загадъчната дума, написана неизвестно кога и от кого. Романтична е самата история на младата и горда циганка Есмералда, очаровала всички с красотата си, с изяществото и изкуството си на танцьорка, с добротата и любовта си към хората, със силата на своя характер. Нейните изключителни качества са причина за гибелта ѝ: вдъхнала непреодолима грешна любов у архидякона на катедралата „Света Богородица“, тя загива, обвинена в убийството на човека, когото обича — блестящия Феб, и нито намесата на тълпата — неин покровител, — нито рискованата помощ на грозния Квазимодо са в състояние да попречат за осъществяването на „неизбежната фаталност“. Загива красотата, загива изкуството, загива истински човечното, смазано от отмъстителната страст на инквизитора!

Особено романтично е заплетена и разплетена тази приказна история: в нея има и фатална любов, и дива ревност, и жажда за отмъщение; има саможертва и лекомислие, има намиране на откраднатото някога от циганите дете, има и страшна смърт! Есмералда — на бесилката, Клод Фроло — блъснат от най-високата кула на катедралата, която по този начин се очиства от злото и омразата. Квазимодо — сам избрал да умре в гробището на осъдените, прегърнал плътно изстиналия труп на любимата Есмералда. Всичко е невероятно и красиво, ужасно и привлекателно за едно романтично въображение.

Не можем да не се съгласим с критиците, които намират историята „дребна и изкуствена“, а персонажите — еднолинейни, без дълбочина и без нюанси. Бихме казали, че всички действащи лица са преди всичко елементи на едно величествено, грандиозно цяло, на един внушителен ансамбъл, който се е извисил над задачата за вътрешна органическа връзка и индивидуална психология. Наистина

характерите са по-скоро типове, традиционните типове от мелодрамата, отколкото хора от плът и кръв. Архидяконът на катедралата Клод Фроло е предателят, човекът с черната душа; Квазимодо — човекът изрод с изключително благородна душа, но и шутът, който забавлява шумната тълпа със своята уродливост, със своята сила, равна на Херкулесовата, и със страшните си гримаси; капитан Феб е традиционният любовник, леконравен, безгрижен, непостоянен, нечувствителен към голямата любов, която за него е само едно от безбройните приключения на млад красавец. Но въпреки това те всички заживяват в отделните картини, където в чудни контрасти на бяло и черно, се редуват сцени — забавни, фантастични, чудовищни. На фона на тези картини се очертават не лицата на героите, а техните силуети, с контури, поразяващи с живописната си точност.

По-релефни, по-ярки и много по-живи са тълпите от просяци и скитници на площада пред катедралата и в Двореца на Чудесата. По-жив е самият град: Париж през петнадесетия век — кипящ, тъмен, нечист, грохотен, ярко обрисован с неговата сложна топография и причудлива физиономия. В съзнанието на читателя остават завинаги грандиозните описания на Париж, гледан от птичи поглед. Атмосферата на епохата, изразена чрез напрежението и неспокойния живот на шумната тълпа, чрез контраста между бедния и гладен народ и хората от богатите квартали на столицата, между аристократите и нещастните, но талантлив комедиографи от типа на Гренгоар, прониква в съзнанието ни от всяка страница на този роман. А отклоненията на Юго и разсъжденията му по всички въпроси, които го интересуват във връзка с главната тема, разширяват обсега и дават възможност за интересен разговор с един автор, надарен със сигурно драматическо чувство, с изключително богато въображение и култура. А темата на този разговор може да бъде една малко позната епоха с нейните резки контрасти, от които ще се родят новите, модерни времена.

Истинският герой на романа си остава обаче самата катедрала — „Парижката света Богородица“ със своите витражи, със статуите на светци и ангели, със страшните чудовища, с камбаните и кулите, с движещите се сенки между сложно преплетените мощни колони.

По думите на известния френски литературен критик и историк Гюстав Лансон, „Парижката света Богородица“ е единствената фигура

в романа, която има душа. Тази страшна и привлекателна монументална сграда, чиято сянка покровителствува града, живее свой живот, свързана завинаги с миналото, с настоящето и бъдещето на града-светлина. Другаде не бихме могли и да си представим действието на този роман. Символ на величието на народния гений, който я е създал, иззидан в продължение на векове, „тази симфония изградена от камък“, както пише Юго, звучи в ушите ни, извисява се пред очите ни! И неслучайно благородството, истинската човечност и способност за подвиг намираме в тези прости, обезправени хора, чиито предци са направили тази изумителна симфония!

В бележките си към окончателното издание на романа „Парижката света Богородица“ от 1832 година романистът прави интересно признание: една от главните цели на живота му е била да внуши на френския народ любов към националната архитектура, а романът за величествената парижка катедрала чрез правдивите описания на средновековното изкуство, „това възхитително изкуство, непознато досега за едни и непризнато от други“ е едно от средствата за постигането на тази цел.

Имаме пълно основание да кажем, че целта е не само постигната, но и надмината — във френската литература няма друга творба, която с такава сугестивна сила да извиква в човешкото съзнание този незабравим паметник на голямото изкуство.

Не е трудно да се открие във всички романи на Юго влиянието от възгледите на Русо: „Човекът е добър, но обществото е лошо.“ Обществото създава мизерията, то принуждава Жан Валжан от „Клетниците“ да открадне и прави от него каторжник, то създава жени като Фантин, то е причина за нещастieto на Гуинплен, то е причина за съществуването на хора от типа на Жавер и Тенардие. Близките до природата хора, тези, които живеят встрани от обществото, запазват завинаги своята доброта и нравствена чистота — Квазимодо, Есмералда, Гаврош, Дея, Жилиат, Гуинплен.

Разкриването на дълбоките противоречия между бедни и богати поставя пред романиста Юго важни задачи — да се бори за премахване страданията от живота, за облекчаване на мизерията, да разобличи егоизма на имащите, да издигне глас за установяване на социално равенство. Главната роля в изпълнението на тази програма, която е по-скоро реформаторска, отколкото революционна, според Юго се пада на

любовта. Любовта е първият етап в борбата за спасяване на човека. Тя може да изтръгне от бездната на злото всеки човек. Върху тази идея почива нравственият път на Жан Валжан, неговото възлизане към светлината. Епископът Мириел запалва първата искра у Жан Валжан, затъпял и озверен от социалното зло и „осъден на светлина“, воден от пламъка на тази любов, той тръгва по пътя на истинската святост, увличайки със себе си Козет, Фантин, Мариус и дори Жавер.

Но в романите има моменти, в които Юго иска не само да облекчи мизерията чрез любов, състрадание и прошка, но и да потърси начини да я изкорени. В „Клетниците“ в сцената с причастието на стария якобинец се вижда открита възхвала на един живот, посветен на борбата, възхвала на делото на Конвента; в страниците, посветени на въстанието, се чувства възхищението на поета от подвига на Анжолрас и другарите му; в романа „Деветдесет и трета година“ Юго изразява преклонението си пред делото на Великата френска революция, а в четвъртата част на „Клетниците“ четем: „Кой спира революциите посред пътя им? Буржоазията. Защо? Защото буржоазията представлява задоволените интереси.“

Силата на романите на Юго е не само в пламенната защита на човека и неговото право на щастие. Тя се корени и в интересното водене на разказа, в оригиналната сюжетна линия, макар че тя често е начупвана, прекъсвана от нови епизоди и коментари на автора; силата им се крие в пластичния релефен стил, наситен с особена материалност от ярки цветове, шумове и ритъм, крие се в нарисуваните с могъщ замах картини на Париж от 1482, на Париж от 1830 година, на океана, на природните стихии, на катедралата „Света Богородица“ и особено на движението на тълпите, уличните боеве, барикадите, революциите...

Написаните в последния период от живота на Юго творби „Думи и дела“, „Изкуството да бъдеш дядо“, „Папата“, „Върховна младост“, „Религия“, „Четири посоки на духа“, както и, многобройните съчинения, публикувани след смъртта му, допълват картината на една необикновена свръхчовешка продуктивност, която по своя обем и мащабност може да се сравни с продуктивността на Шекспир, Гьоте или Толстой.

Юго остана в сърцата на хората, защото въплъти в себе си духа на народа и духа на своето пълно с противоречие време; защото

изпълни историческата си мисия на писател — създаде творби, които съставляват, по думите на Луи Арагон, части от една симфония, която може да се нарече „Любов към човечеството“.

Ценностите, които отстоява Юго, са вечни, общочовешки ценности, чието осъществяване е цел на прогресивните обществени движения и в наше време. Тъкмо затова великият френски поет от XIX в. Виктор Юго и днес, сто години след неговата смърт, принадлежи на нашето съвремие, на нашето бъдеще.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.